

De la dansul tribal la Béjart și Carla Fracci

Prima amintire legată de dans o am de pe vremea copilăriei, pe când locuiam cu familia mea în Congo și am fost surprins de unul dintre băștinașii care lucrau în casa noastră țopăind ca un bezmetic și fluturând două lujere de ferigă. Se vede că ochiul lui înțelept a cules în mișcările mele tumultul de sentimente și nedumeriri pe care încercam să le exprim și, de atunci, în fiecare zi, într-un colț tainic al grădinii, cu blândețe și răbdare, mi-a împărtășit secretele dansurilor tribale. Acel om simplu, purtător al unei tradiții seculare, a fost primul dintr-un lung șir de dascăli care mi-au insuflat și susținut convingerea că dansul este o manifestare naturală, o necesitate izvoită din ascunzișurile sufletului nostru.

O altă revelație am avut-o la vârsta de 15 ani, când am văzut baletul **Sărbătoarea Primăverii** de Maurice Béjart, un magistral elogiu adus naturii și în același timp o glorificare a posibilităților expresive ale corpului omenesc. Atunci mi-am jurat că peste zece ani voi ajunge să dansez acest balet împreună cu trupa lui Béjart. Și așa a fost. Timp de zece ani am studiat cu îndârjire, împotriva voinței familiei mele, și, grație unui descendent artistic al legendarului Cecchetti – Raymond Heux –, am reușit să pătrund în tainele baletului.

Așa a început cariera mea. Am avut norocul să mă maturizez alături de un mare creator al timpurilor noastre,

ai Europei Occidentale.

Ani de căutări, de afirmări, de succese, de tume și, în sfârșit, bucuria creației: Béjart mi-a dat posibilitatea să fac o coregrafie în cadrul atelierului experimental al trupei. Nimic nu se poate compara cu exaltarea pe care ți-o dă transformarea unei idei, a unui sentiment sau a unui libret într-o totalitate de mișcare, scenografie și lumini.

Era însă destul de evident că ar fi fost greu să-mi impun coregrafiile în trupa lui Maurice și atunci am hotărât să plec în Suedia, o țară care mă fascina ca o planetă nestrăbătută. Și iată o altă întâlnire: Birgit Culberg, directoarea trupei care îi poartă numele, a acceptat propunerea mea de a crea coregrafia pentru compania ei, cu condiția de a intra în trupă și ca balerin. Aici cortina se ridică deasupra unei scene total noi pentru mine: un stil proaspăt, inedit, aproape revoluționar, care îmbină adevărul artistic cu adevărul vieții în toate aspectele sale. Nu e vorba doar de o formă de exprimare estetică, ci de un complex de probleme izvoite din viața și suferințele umane, talmăcit într-un limbaj nou, neașteptat și foarte personal atât al doamnei Culberg, cât și al fiului ei. Timp de 12 ani aceștia au creat capodopere în care am avut onoarea să fiu solist (**Soweto, Sfântul Gheorghe și Balaurul, Casa Bernardei Alba, Giselle**) și care fac parte din patrimoniul universal al baletului. Unul dintre tumele trupei m-a adus în România cu baletele **Sfântul Gheorghe și Balaurul, Casa Bernardei Alba, Soweto, Romeo și Julieta**, în anul 1977 sau 1978, și a fost o experiență extrem de instructivă având în vedere faptul că ne-am ciocnit de cenzura epocii și, în anumite momente ale spectacolelor, a trebuit să inventăm și să adaptăm, fără a submina esența conținutului. În acest fel ne-am simțit foarte apropiați de public,

care ne-a urmărit cu mare înțelegere și n-am să uit toată viața acea minunată femeie care, după unul dintre spectacolele de la Cluj, mi-a mulțumit din partea ei și a satului din care venea. Mi-aduc aminte cu plăcere de România și pentru că am reîntâlnit la București o veche cunoștință – Alexa Mezincescu –, o foarte bună balerină pe care o văzusem dansând la "Swedish Royal Opera" din Stockholm. Plină de haz și drăgălășenie, Alexa a fost o gazdă atentă și un ghid de neprețuit prin București.

Ajuns la vârsta de 41 de ani, am hotărât că era momentul să mă retrag din scenă și, după ce am terminat tumarea filmului **Giselle**, a început o pagină nouă în viața mea artistică, legată de creație și de predare, pagină pe care vreau să o scriu pentru cei ce vor prelua făclia de unde am lăsat-o eu, cei care mi-au dat forța, inspirația și dorința de a continua.

În ultimii ani am făcut coregrafii (și, câteodată, și scenografie și costume) pentru "Culberg balett" din Suedia, "Arabesque" din Bulgaria, "Pécs ballet" din Ungaria, "Le Ballet National de Flandres" din Belgia și, în același timp, am avut marea bucurie de a fi creat numeroase roluri și balete întregi pentru aceea care, pentru mine, reprezintă ultimul mare mit al baletului: Carla Fracci. Împreună cu ea am călcat pe cele mai importante scene italiene – Milano, Verona, Napoli – cu spectacole inspirate de marile eroine ale antichității și ale epocii moderne, de la Cleopatra la Filumena Marturano, de la "Muta di

Maurice Béjart, dansând într-o trupă formată din unii dintre cei mai buni balerini

Portici" la Zelda Fitzgerald, și de operele literare ale celor mai apreciați și iubiți autori, de la Shakespeare la Maiakovski, de la Pirandello la O'Neill.

În prezent, fiind invitat să predau lecții de balet clasic și contemporan în multe din teatrele și trupele europene și în cadrul "stage"-urilor internaționale, îmi îndrept eforturile către o îmbinare armonioasă între principiile dansului clasic și ale celui contemporan. Încerc să construiesc lecțiile în așa fel încât dansatorii de balet contemporan să primească o solidă bază clasică (pe care, de obicei, nu o au), iar balerinilor clasici încerc să le imprim o mișcare mai amplă, mai fluidă și mai liberă.

Deși mijloacele mele de expresie sunt net contemporane, încerc să nu-mi reduc viziunea asupra baletului modern la o simplă căutare de noi elemente tehnice

"seci".

Îmi place să cred că dansul izvorăște din adâncul firii noastre, trecând prin măruntaie și ajungând în vârful degetelor și al firelor de păr și că undeva există un punct de întâlnire între diferitele forme de balet, în așa fel încât să rezulte o formă unică, totală, instinctivă dar și cizelată, așa cum m-au învățat primii mei măștri: băștinașul congolez și discipolul lui Cecchetti.

În cadrul predării de balet (clasic sau contemporan) un element esențial îl constituie muzica; ea trebuie să meargă mână în mână cu dansul, ba mai mult, dansul izvorăște din ritm și melodie. Din păcate, se întâlnesc foarte rar colaboratori, acompaniatori, corepetitori (și colegii mei, cred, vor fi de acord cu mine) care să aibă pregătirea tehnică, calitățile muzicale și sensibilitatea necesară pentru a urmări și susține o lecție și pentru a-l inspira și ajuta

pe pedagog. Printre cei puțini dotați cu har pe care i-am întâlnit de-a lungul timpului o amintesc cu plăcere pe Marianna Ștarc, cu care încerc să colaborez cât pot de des. Între noi se stabilește acel contact profesional și temperamental de care este nevoie pentru ca o lecție să decurgă bine nu numai din punct de vedere didactic, dar și într-un permanent "crescendo" artistic. Și acest fapt mă face să mă reîntorc cu gândul la o totalitate a expresiei artistice, în care dansul, muzica, decoriurile, costumele și mai ales sensibilitatea creatorilor și interpreților să se împletească într-o unică, minunată armonie de sentimente umane.

A consemnat **Sara Stark**
Madrid, Asociación Cultural "Por la danza", 20 ianuarie 1999

Sim in memoriam

Portret în oglinda amintirii

Astă-toamnă, după Festival, m-am despărțit de Dan Brezuleanu pe fondul unei discuții încordate, cu dinții încleștați.

Era o prostie din partea fiecăruia, evident, dar aveam scuze. El nu mai avea răbdare cu ceilalți fiindcă nu mai avea timp și tot ce-l privea căpătase o anumită urgență. Eu încercam să mă comport normal, ca și cum ar fi existat o dată viitoare, când lucrurile se puteau limpezi la rece. Conștiința despărțirii iminente mă pune totdeauna în încurcătură - încerc să o păcălesc prefăcându-mă că nu mă apasă...

Va mai exista un Festival Internațional de Creație Coregrafică în 1999? Ce se va întâmpla cu Fundația Coregrafică Română, înființată de el, de care-și legase atâtea speranțe? Probabil că, din superstiție, nu și-a clarificat socotelile cu posteritatea. Prea mai avea multe proiecte. Cum să pleci așa, când Festivalul avusese deja șapte ediții, promitea să devină o emblemă a orașului și o manifestare de prestigiu internațional? Când începuseră să se contureze idei legate de un învățământ coregrafic superior la Iași? Cum să-ți iei concediu fără limită de la propriile-ți intenții, când știi cât te-au costat cele duse până la capăt?

Crescut în respectul baletului clasic, ca majoritatea

generației sale, de care s-a detașat prin tinerețea și proștețimea spiritului, Dan Brezuleanu avea

un ochi curat, o judecată nepărtinitoare, o exprimare gazetărească judicioasă și o surprinzătoare acceptare a noului și a diversității.

foto: Mihail Cratofil

Nu o dată l-am bombănit pentru probleme care cereau organizare din partea unui vizitor boem.

În acele împrejurări intra însă în acțiune sufletistul, care pune la bătaie, în compensație, timpul, banii și sănătatea personală.

Nu pot să-l vorbesc numai de bine pentru că nu-l socotesc plecat cu totul dintre noi. La toamnă, în preajma Sfintei Paraschiva, dacă va fi să fie, îl voi regăsi în holurile Teatrului "Lucaefărul", șchiopătând ușor și oftând din cauza morilor de vânt care pun în mișcare roțile financiare ale culturii. Și-mi va povesti iarăși cu însuflețire că e pe cale să scoată un nou număr din revista "Dans festival" și că ideea înființării unui colegiu coregrafic la Iași promite să prindă contur. Iar eu o să mă cert din nou cu el, Dumnezeu știe de ce, ca și cum ar mai exista o dată viitoare...

Vivia Săndulescu